

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2007-2008

21 DECEMBER 2007

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten

(Ingediend door mevrouw Christine Defraigne)

TOELICHTING

Op 17 mei 2006 werden twee wetten aangenomen die nauw met elkaar verbonden zijn. De eerste betreft de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten. De tweede stelt de strafuitvoeringsrechtbank in. Die laatste wet voegde een vierde afdeling toe aan de rechtbank van eerste aanleg, die reeds uit een burgerlijke rechtbank, een jeugdrechtbank en een correctionele rechtbank bestond. Voortaan moet men melding maken van een bijkomende afdeling, de strafuitvoeringsrechtbank. Die rechtbank is onder andere bevoegd om te beslissen of het wenselijk is iemand onder voorwaarden in vrijheid te stellen, iemand met een enkelband onder elektronisch toezicht te plaatsen, over een penitentiair verlof, een beperkte detentie, ...

Een van de bijzondere kenmerken van de beslissingen van de strafuitvoeringsrechtbank is dat tegen die beslissingen geen hoger beroep of verzet openstaat, wat bij de gewone rechterlijke beslissingen wel het geval is.

Het gevolg van dat verschil is dat in de praktijk het enige mogelijke rechtsmiddel dat voor de gedetineerden openstaat, de voorziening in cassatie is. Daartoe werd reeds talrijke malen overgegaan. Op 1 februari 2007, gebeurde dat, sinds de inwerkingtreding van de wet, meer dan 160 keer.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2007-2008

21 DÉCEMBRE 2007

Proposition de loi modifiant la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine

(Déposée par Mme Christine Defraigne)

DÉVELOPPEMENTS

Le 17 mai 2006 étaient adoptées deux lois, fortement liées. La première est relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine. La seconde instaure le tribunal de l'application des peines. Cette dernière a rajouté une quatrième section au sein du tribunal de première instance qui comprend déjà un tribunal civil, un tribunal de la jeunesse et un tribunal correctionnel. Il faut désormais mentionner une section supplémentaire constituée par le tribunal de l'application des peines. Ce dernier est compétent, notamment, pour statuer sur l'opportunité d'octroyer une libération conditionnelle, une mesure de surveillance par bracelet électronique, une mesure de congé, une détention limitée, ...

Une des particularités des décisions du tribunal de l'application des peines est qu'elles ne sont pas susceptibles de faire l'objet d'un appel ou d'une opposition, contrairement aux décisions de justice habituelles.

Cette différence a pour conséquence qu'en pratique le seul recours possible s'offrant aux détenus est d'introduire un pourvoi en cassation. De nombreux pourvois ont d'ores et déjà été exercés. On en dénombre plus de 160 depuis l'entrée en vigueur de la loi, le 1er février 2007.

Het cassatieberoep in strafzaken moet niet voldoen aan strikte vormvereisten. Het volstaat bij de griffie een verklaring van voorziening in cassatie af te leggen opdat het Hof van Cassatie het dossier onderzoekt. Het is immers mogelijk de voorziening in cassatie in te stellen zonder een beroep te doen op een advocaat bij het Hof van Cassatie, door middel van een eenvoudige verklaring bij de griffie van het rechtscollege dat de uitspraak heeft gedaan en de verzoeker is niet verplicht middelen aan te voeren. Het Hof onderzoekt altijd de wettigheid en de regelmatigheid van de veroordeling. Eventueel vernietigt het de beslissing op grond van een middel dat het ambtshalve aanvoert.

Aangezien de gedetineerde geen andere middelen heeft om de beslissing van de strafuitvoeringsrechtbank te betwisten, aarzelt hij meestal niet om gebruik te maken van dat rechtsmiddel, dat wanneer het succesvol is, hem de kans geeft de gevangenis te verlaten.

Heel vaak is de voorziening onontvankelijk, omdat ze over de inhoud van het dossier gaat en niet over de rechtsvragen die de enige zijn waarvan het Hof van Cassatie kennis kan nemen. Men stelt vast dat vele gedetineerden geen idee hebben van de bevoegdheden van het Hof.

Er is geen filter waardoor de cassatieberoepen kunnen worden verminderd of geselecteerd en dat veroorzaakt een aantal problemen. Het belangrijkste daarvan is het risico dat het Hof van Cassatie overstelpt wordt. Alle bepalingen van de wet zijn nog niet in werking getreden en men mag dus verwachten dat het aantal cassatieberoepen nog zal toenemen.

Momenteel is alleen de strafuitvoeringsrechtbank bevoegd om maatregelen van voorwaardelijke invrijheidstelling uit te spreken wanneer het over vrijheidsstraffen van ten minste drie jaar gaat. Binnenkort wordt de strafuitvoeringsrechter, wiens bevoegdheid beperkt is tot vrijheidsstraffen van minder dan drie jaar, effectief geïnstalleerd en zal hij op zijn beurt beslissingen nemen die in aanmerking komen voor een voorziening in cassatie.

Tevens is het van belang rekening te houden met de ontreding van de gedetineerde die zich de mogelijkheid geweigerd ziet de inhoud van het dossier voor het Hof van Cassatie te betwisten.

Er dient ook te worden gewezen op het bestaan van niet te verwaarlozen financiële, logistieke en bureaucratische beslommingen die hoofdzakelijk te maken hebben met het transport van de gevangenen en die een hoge kostprijs hebben (politie-escortes, celwagens), een risico op ontsnappingen impliceren en dus een risico voor de openbare veiligheid.

Er zijn diverse oplossingen voor die problemen. Men kan de gedetineerden beter informeren over de

En matière pénale, les pourvois, pour être exercés, ne requièrent pas de strictes conditions de forme. Le dépôt au greffe de la déclaration de recours suffit pour que la Cour de cassation examine le dossier. En effet, le pourvoi en cassation peut être formé, sans l'intervention d'un avocat à la Cour de cassation, par une simple déclaration au greffe de la juridiction qui a rendu la décision; et le demandeur n'est pas obligé de faire valoir des moyens. La Cour vérifie toujours si la condamnation est conforme à la loi et si la décision a été régulièrement rendue. Le cas échéant, elle casse la décision sur un moyen qu'elle soulève d'office.

Le détenu n'ayant pas d'autres moyens de contester la décision du tribunal de l'application des peines, il n'hésite généralement pas à exercer un tel recours qui, s'il aboutit, lui offre une occasion de sortir de son milieu carcéral.

Très souvent, ces pourvois sont irrecevables car ils portent sur le fond du dossier et non sur les questions de droit qui sont les seules questions dont la Cour de cassation peut connaître. On constate dans le chef de nombreux détenus une méconnaissance profonde des compétences de la Cour.

L'absence de tout filtre permettant de réduire ou de trier les pourvois en cassation engendre une série de problèmes. Le principal d'entre eux est le risque d'engorgement de la Cour de cassation. Toutes les dispositions de la loi n'étant pas encore entrées en vigueur, on peut s'attendre à voir le nombre de pourvois augmenter encore.

Actuellement, seul le tribunal de l'application des peines est compétent pour prononcer des mesures de libération conditionnelle lorsqu'il s'agit de peines d'emprisonnement d'au moins trois ans. Bientôt, le juge de l'application, dont la compétence est limitée aux peines d'emprisonnement de moins de trois ans, sera institué de manière effective et prendra à son tour des décisions susceptibles de faire l'objet d'un pourvoi en cassation.

Il est également important de tenir compte du désarroi du détenu qui se voit refuser la possibilité de contester les questions de fait devant la Cour de cassation.

Il convient aussi de signaler l'existence de désagréments d'ordre financier, logistique et bureaucratique, non négligeables, liés essentiellement au transport des détenus, qui représente un coût important (escortes policières, fourgons cellulaires) et implique aussi des risques d'évasions et, partant, d'insécurité publique.

Diverses solutions peuvent être envisagées pour résoudre ces problèmes. On pourrait améliorer l'infor-

werkelijke draagwijdte van een voorziening in cassatie (via het personeel van de gevangenisinrichtingen of de gevangenisgriffiers). Men kan de gedetineerden ook verplichten zich door een advocaat te laten bijstaan, zoals dat bijvoorbeeld in zaken van bescherming van de maatschappij het geval is.

Deze werkwijze biedt verschillende voordelen. Eerst en vooral zal de advocaat, die vertrouwd is met de rechtspraktijk, het succes van een eventueel cassatieberoep kritisch afwegen. Hij zal de rol spelen van een uitgelezen informant voor de gedetineerde, die zijn strafzaak beter zal begrijpen. Tevens zal de advocaat, die zich aan een plichtenleer te houden heeft, niet accepteren dat hij zijn professionele geloofwaardigheid op het spel moet zetten in gewaagde voorzieningen of in voorzieningen die duidelijk tot mislukken gedoemd zijn.

Het inschakelen van de advocaat fungeert als een soort filter waardoor het aantal kennelijk niet gegronde cassatieberoepen kan worden beperkt.

Dit voorstel wil het onderzoek door het Hof van Cassatie van de verklaring van voorziening in cassatie die bij de griffie wordt ingediend afhankelijk maken van de verplichte ondertekening ervan door een advocaat.

Hiertoe moet men evenwel de termijn verlengen binnen welke de voorziening kan worden ingesteld, om de gedetineerde de mogelijkheid te bieden zijn verklaring aan een advocaat voor te leggen en die de nodige tijd te geven om het dossier te onderzoeken en te oordelen of een voorziening in cassatie wenselijk is.

*
* *

mation des détenus sur la portée réelle d'un pourvoi en cassation (par l'intermédiaire d'agents pénitentiaires ou des greffiers de prison). On pourrait aussi imposer aux détenus l'assistance d'un avocat en s'inspirant notamment du système prévu en matière de défense sociale.

Cette solution présente divers avantages. Tout d'abord, l'avocat qui est un professionnel du droit, posera un regard critique sur les chances d'introduire un éventuel pourvoi. Il jouera un rôle d'informateur de choix à l'égard du détenu qui comprendra mieux sa situation pénale. Par ailleurs, l'avocat, qui est tenu à des règles de déontologie, n'acceptera pas d'engager sa crédibilité professionnelle dans des pourvois hasardeux ou d'évidence voués à l'échec.

Son intervention devrait ainsi établir un filtre permettant de réduire le nombre de pourvois manifestement non fondés.

La présente proposition préconise d'imposer que la déclaration de recours déposée au greffe soit signée par un avocat sous peine de ne pouvoir être examinée par la Cour de cassation.

Cette situation suppose toutefois qu'on rallonge la durée du délai pendant lequel le pourvoi pourra être exercé afin de permettre au détenu de soumettre sa déclaration à un avocat et de laisser le temps nécessaire à celui-ci d'examiner le dossier et de juger du caractère opportun du pourvoi.

Christine DEFRAIGNE.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 97, § 1, tweede lid, van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten wordt gewijzigd als volgt:

A. In de eerste volzin worden de woorden « vierentwintig uur » vervangen door de woorden « zeven dagen ».

B. Tussen de eerste en de tweede volzin, wordt de volgende volzin ingevoegd: « De verklaring waarbij cassatieberoep wordt ingesteld, moet door een advocaat worden ondertekend »;

9 november 2007.

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 97, § 1er, alinéa 2, de la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine sont apportées les modifications suivantes :

A. dans la première phrase, les mots « vingt-quatre heures » sont remplacés par les mots « sept jours ».

B. entre la première et la deuxième phrase, la phrase suivante est insérée: « La déclaration de recours devra être signée par un avocat ».

9 novembre 2007.

Christine DEFRAIGNE.